

УДК 338.242.4.025.2

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ
РЕЗУЛЬТАТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІКИ**

Чечетова-Терашвілі Т.М.

Стаття присвячена обґрунтуванню науково-методичного забезпечення аналізу результатів реалізації політики дерегулювання економіки. Запропоновано методичний підхід, що передбачає: визначення напрямів аналізу результатів політики дерегулювання, аналіз законодавчого забезпечення, оцінку результатів реалізації політики дерегулювання економіки світовим співтовариством, вітчизняними респондентами, оцінку дієвості заходів дерегуляційного характеру за окремими напрямами, обґрунтування напрямів та рекомендацій щодо вирішення проблем в сфері дерегулювання економіки.

В умовах глобалізації, прагнення України до європейської інтеграції значно зростає актуальність дослідження питань спрямованості державного регулювання економіки, соціально-економічного розвитку регіонів та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на внутрішніх та зовнішніх ринках. Ступінь впливу державного регулювання з метою забезпечення соціально-економічного розвитку має коригуватися в залежності від впливу ендогенних та екзогенних факторів, що може проявлятися як в збільшенні державного втручання в різні сфери так і в державній політиці дерегулювання.

Питання ефективності державного регулювання та його впливу на конкурентоспроможність національної економіки, а також обґрунтування дієвості інструментарію державної політики в залежності від об'єкту регулювання висвітлено в працях Л. Дідківської, Т. Єфименко, С. Зеленського В. Князева, І. Михасюка, Т. Никифорова, А. Савченко, Д. Стеченко, А. Чечиль, М. Фрідмана, С. Чистова та ін. Дослідження бар'єрів розвитку підприємництва, регіонів, галузей, що викликані надмірною зарегульованістю економіки та необхідності дерегулювання висвітлено в працях Г. Башняніна, С. Білинської-Слотило, К. Бренінг-Кауфманна, А. Булатова, Є. Губіна, Є. Крузе, А. Кураташвілі, Ю. Кюлінг, А. Лінхард, С. Лихолат, Т. Пфістерер, О. Сергійко та ін.

Незважаючи на значущість даного процесу для соціально-економічного розвитку країни залишаються не до кінця визначеними питання науково-методичного забезпечення оцінки дерегуляційних процесів з урахуванням думок вітчизняних представників бізнес середовища та закордонних експертів.

Мета статті полягає в обґрунтуванні методичного підходу до проведення аналізу результатів реалізації політики дерегулювання економіки на основі оцінок вітчизняних та світових експертів, показників соціально-економічного розвитку та законодавчого забезпечення дерегуляції.

Під дерегулюванням розуміють скасування або скорочення державного регулювання у певній сфері суспільних відносин [1]; усунення зайвих бар'єрів, встановлених державою на шляху розвитку вільного підприємництва [2]; створенням умов, що сприяють розвитку конкуренції на ринку [3]. Отже, процеси дерегулювання економіки спрямовані на сприяння розвитку підприємницької діяльності, регіонального розвитку та економіки в цілому.

Процеси дерегулювання економіки спрямовані на сприяння розвитку підприємницької діяльності, регіонального розвитку та економіки в цілому. Для виявлення позитивних тенденцій дерегуляційних заходів, а головне проблем та розробки рекомендацій щодо удосконалення дерегулювання економіки важливим є проведення аналізу та моніторингу результатів реалізації даного напрямку державного регулювання економіки.

Для проведення оцінки результатів дерегуляційних заходів запропоновано методичний підхід, що передбачає послідовність етапів: визначення напрямів аналізу результатів політики дерегулювання, аналіз законодавчого забезпечення політики дерегулювання економіки за напрямками, оцінку результатів реалізації політики дерегулювання економіки світовим співтовариством вітчизняними респондентами, оцінку дієвості заходів дерегуляційного характеру за окремими напрямками, обґрунтування напрямів та рекомендацій щодо вирішення проблем в сфері дерегулювання економіки (рис. 1).

1). На першому етапі методичного підходу визначаються напрями аналізу (дозвільна система, податкова політика, розвиток малого бізнесу та ін.). Відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» передбачено 62 реформи, серед яких важливе місце займає дерегуляція та розвиток підприємництва. «Середньостроковою метою дальших реформ у цій сфері є створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитку малого і середнього підприємництва, залучення інвестицій,

спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці» [4].

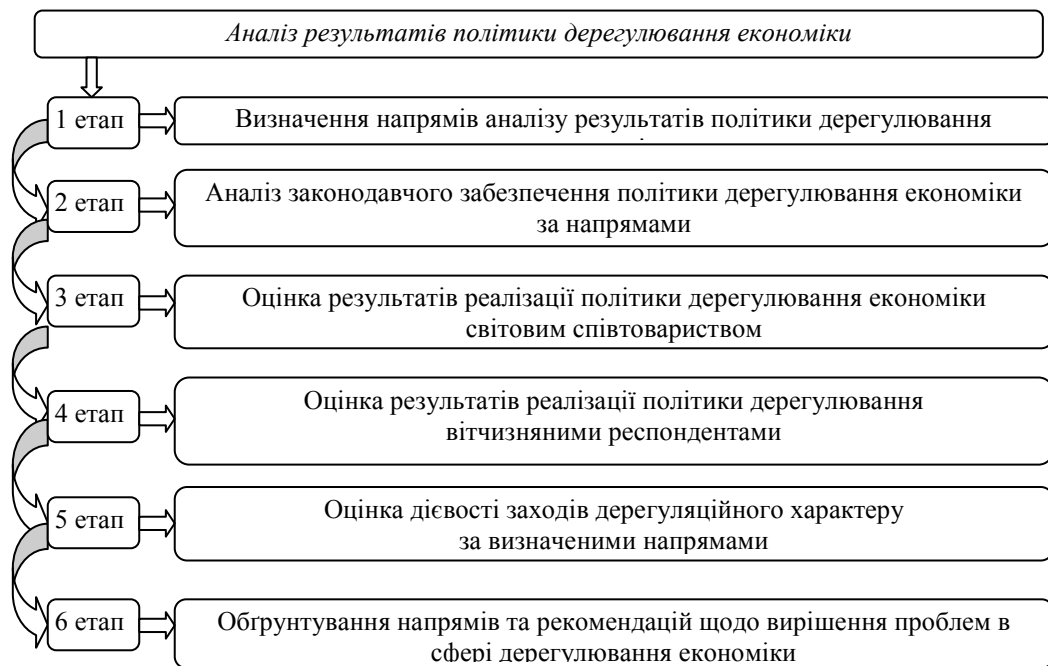

Рис. 1. Методичний підхід до проведення аналізу результатів реалізації політики дерегулювання економіки

Згідно Програмі економічних реформ на 2010-2014 рік серед основних напрямів у межах дерегуляції та розвитку підприємництва було виділено наступні [5]:

- дозвільна система (істотне скорочення кількості видів діяльності й робіт, що вимагають одержання дозволів; спрощення процедур видачі документів дозвільного характеру; зменшення часових і грошових витрат при одержанні дозвільних документів; збільшення переліку робіт (послуг), що можуть виконуватися на підставі заяви);
- ліцензування (скорочення строків одержання ліцензій; скорочення кількості видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню);
- адміністративні послуги;
- започаткування бізнесу і вихід з бізнесу (спрощення процедури започаткування й виходу з бізнесу; урегулювання питання про

акредитацію представництв і філій іноземних компаній за наявним принципом) [5, с. 38];

- державний нагляд і контроль (визначення критеріїв оцінювання ступеня ризику від ведення суб'єктами господарської діяльності й періодичності проведення планових заходів державного нагляду (контролю); профілактики й запобігання порушень законодавства замість прямого контролю тощо);

- забезпечення безпеки продуктів харчування (санітарні й фітосанітарні норми);

- технічне регулювання (створення адаптованої до вимог ЄС і СОТ сучасної системи технічного регулювання, здатної підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції, забезпечити ефективний контроль за безпекою продукції й домогтися взаємного визнання результатів оцінювання відповідності продукції з торговельними партнерами України) [5, с. 39];

- реформування митних процедур (оптимізація фінансових та часових витрат на проходження митних процедур);

- створення інфраструктури сприяння розвитку підприємництва (розширення й підтримка діяльності мережі бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів, технопарків та інших об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва; забезпечення ефективності та прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства; забезпечення інформаційної й організаційної підтримки іноземним інвесторам; створення спеціальних режимів інвестицій тощо) [5, с. 40];

- державна регуляторна політика (запровадження єдиного підходу до розроблення й прийняття регуляторних актів органами місцевого самоврядування, а також до механізму забезпечення й захисту прав суб'єктів господарювання у сфері реалізації державної регуляторної політики; визначити механізм проведення регулярного перегляду регуляторних актів усіх гілок влади, включно з регіональним рівнем, з метою анулювання неефективних нормативно-правових актів) [5, с. 41];

- створення умов для залучення прямих іноземних інвестицій.

Отже, зважаючи на визначені завдання у межах дерегуляції та розвитку підприємництва основними напрямками аналізу результатів політики дерегулювання економіки слід виділити наступні (рис. 2).

2). Аналіз законодавчого забезпечення політики дерегулювання економіки за напрямками є важливим етапом загальної методики оцінки. Правове дерегулювання економіки з боку держави, як одна з складових частин і найважливіших форм її державного регулювання, в певних

соціально-економічних умовах може сприяти як функціонуванню ринкової економіки з точки зору підвищення її економічної ефективності, так і практичної реалізації соціальної орієнтації ринково-економічної системи [6]. Послідовність аналізу нормативно-правових актів у сфері дерегулювання економіки слід представити наступним чином (рис. 3).

Рис. 2. Основні напрямки аналізу результатів політики дерегулювання економіки

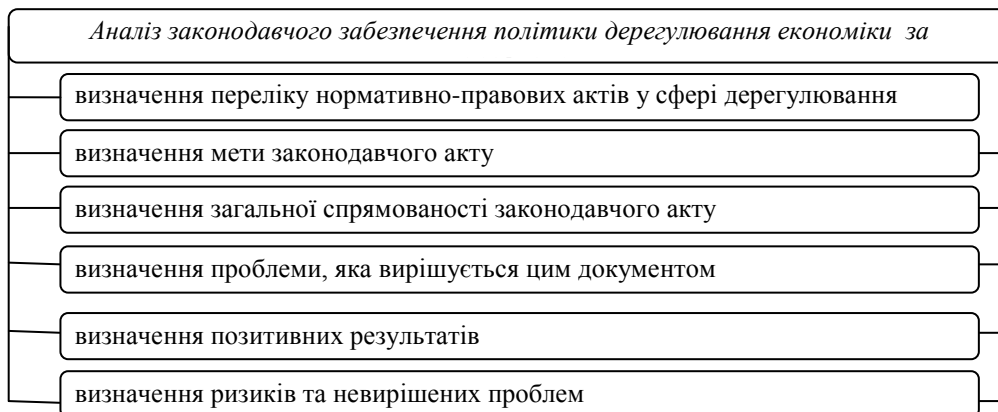

Рис. 3. Послідовність аналізу нормативно-правових актів у сфері дерегулювання економіки

Результатами даного аналізу є виділення переваг нормативних актів, тобто визначення позитивних результатів у сфері дерегулювання та визначення ризиків та невирішених проблем, що необхідно удосконалювати за допомогою внесення змін у нормативно-правові акти та підготовка нових документів, що сприяють розвитку підприємницької діяльності, регіонального розвитку та економіки України в цілому.

3). Оцінка результатів реалізації політики дерегулювання економіки світовим співтовариством дозволяє робити висновки щодо результативності реформ, в тому числі у сфері дерегулювання економіки на основі визначення позиції країни у світових рейтингах.

Послідовність даного етапу аналізу наведено на рис. 4.

Рис. 4. Оцінка результатів реалізації політики дерегулювання економіки у світових рейтингах

4). Наступним етапом методичного підходу є Оцінка результатів реалізації політики дерегулювання економіки вітчизняними респондентами.

Важливим етапом оцінки результативності реформ, що проводяться є відношення до них суб'єктів на яких вони спрямовані.

Основними етапами аналізу є виявлення:

- факторів, що заважають веденню бізнесу в Україні;
- відношення вітчизняних респондентів до реформ, що проводилися за основними напрямками дерегулювання економіки (табл. 1).

Таблиця 1

**Відношення респондентів України до реформ за напрямками
дерегулювання**

Відношення респондентів України до реформ за напрямками дерегулювання	Напрями дерегулювання економіки					
	система оподаткування та адміністрування	дозвільна системи	Зовнішньоекономічна діяльність	митне регулювання	контрольна система	розвиток малого бізнесу
позитивне		+	+	+	+	
негативне	+					+

5). Оцінка дієвості заходів дерегуляційного характеру за окремими напрямками дозволяє визначення позитивних тенденцій та невирішених проблем політики дерегулювання економіки, що дозволить проаналізувати причини виявлених тенденцій та розробити напрями та рекомендації щодо вирішення проблем в сфері дерегулювання економіки.

На даному етапі оцінюється вплив процесів дерегулювання економіки на макроекономічні показники. Також оцінюється зворотній вплив, що проявляється в розробці напрямів дерегулювання в залежності від соціально-економічного розвитку країни.

Особливостями аналізу на даному етапі є оцінка заходів дерегулювання за напрямками, що включає:

- внесення змін до порядку створення та ліквідації суб'єктів господарювання (аналізується динаміка темпу приросту кількості зареєстрованих суб'єктів господарської діяльності, кількість не припинених суб'єктів господарської діяльності, які виявили бажання до ліквідації своєї діяльності, особливості державної реєстрації юридичної особи та фізичної особи – підприємця тощо);

- реформування дозвільної системи та ліцензування (аналізується діяльність дозвільних центрів, документи, виключені з Переліку документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності, кількість виданих документів дозвільного характеру суб'єктам господарювання в Україні, особливості отримання ліцензії та ін.);

- лібералізація податкової політики та адміністрування податків (аналізується кількість податків та зборів, час, необхідний для виконання податкового обов'язку платниками податків, середньозважена ставка оподаткування, рівень податкового навантаження, особливості реєстрації платників ПДВ тощо);

- реформування зовнішньоекономічної діяльності та митних процедур (аналізується час митного оформлення, кількість документів, що

мають бути подані для митного оформлення однієї поставки, кількість перевірок, особливості електронного декларування, основні переваги та недоліки Митного кодексу тощо);

– дерегулювання в бюджетній політиці (аналіз переліку власних доходів місцевих бюджетів, що забезпечує більший рівень фінансової незалежності від держави, прав органів місцевого самоврядування в бюджетному процесі, компетенції органів місцевого самоврядування та ін.);

– дерегуляція в сфері малого бізнесу (аналіз системи оподаткування, кількості перевірок з боку податкових органів, зайнятості, зокрема в секторі малого та середнього підприємництва тощо);

– державний нагляд та контроль (аналіз кількості перевірок та контролюючих заходів за діяльністю підприємницьких структур, динаміки показників рівня корупції контролюючих органів тощо).

б). На основі проведеного аналізу розробляються;

– напрямки вирішення існуючих проблем та підвищення дієвості заходів щодо дерегулювання економіки. За кожним напрямом дерегулювання визначаються проблеми, що залишаються невирішеними та рекомендуються напрями їх подолання;

– основні рекомендації щодо внесення змін у законодавчу базу дерегулювання економіки. Слід наводити діючу редакцію пункту, який пропонується коригувати, нову його редакцію та очікувані результати від внесених змін.

Висновки. Запропоновано методичний підхід, що передбачає: визначення напрямів аналізу результатів політики дерегулювання, аналіз законодавчого забезпечення, оцінку результатів реалізації політики дерегулювання економіки світовим співтовариством, вітчизняними респондентами, оцінку дієвості заходів дерегуляційного характеру за окремими напрямами, обґрунтування напрямів та рекомендацій щодо вирішення проблем в сфері дерегулювання економіки.

Таким чином, запропонована послідовність оцінки дієвості реформ дерегулювання економіки дозволить виявити основні напрями, проблеми, які було вирішено та перелік невирішених питань у сфері дерегулювання економіки та розробити відповідні рекомендації щодо подолання цих перепон у сприянні розвитку економіки України.

Подальші наукові дослідження мають розкривати концептуальні положення дерегулювання економіки України в умовах інтеграційних процесів.

Література

1. Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Дерегуляція>.
2. Деретулірование російської економіки: механізм воспроизводства избыточного регулірования и інституціональна підтримка конкуренції на товарних ринках / [В. А. Мау, С. Г. Жаворонков, О. В. Фомічев, А. Е. Шадрин, К. Э. Яновський]. – М. : Ін-т економіки переходного періода, 2002. – 82 с. – (Научні труди ІЭПП № 48).
3. Klaus Samuel. (De-) Regulierung Eine juristische Begriffsanalyse unter Einbezug der Systemtheorie / Klaus Samuel. – Norderstedt : Herstellung und Verlag: Books on Demand GmbH, 2007. – 137 p.
4. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
5. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки. – 87 с.
6. Кураташвили А. А. Соціально орієнтована ринкова економіка и впливание правового фактора на ее ефективное функціонування (монографія на грузинському мові) / Анзор А. Кураташвили. - Тбілісі: Міжнародне видавство "Прогресс", 2008. – 236 с.

Abstract

Chechetova-Terashvily T.

Scientific and methodological support of the analysis of the results of economy's deregulation policy implementation

The article is devoted to the justification of scientific and methodological support of the analysis of the results of economy's deregulation policy implementation. Given methodical approach includes: identification of areas of analysis of the results of deregulation policies, analysis of legislative support, evaluation of results of economy's deregulation policy implementation by international community and domestic respondents, assessing the effectiveness of deregulative measures in certain areas, substantiation of directions and recommendations to address the problems in the area of economy's deregulation